

PISA

Platforma pentru Inițiative
de Securitate și Apărare

**TRANSFORMAREA FORȚELOR ARMATE –
NECESITATE DE REEVALUARE
A SECTORULUI MILITAR** >>

Răspunsul Ucrainei la agresiunea miliară a Federației Ruse din 24 februarie 2022 oferă lecții valoroase de învățat pentru Republica Moldova cum ar trebui să-și transforme forțele armate pentru a contracara cu succes amenințările și riscurile cu caracter militar.

După pierderea Crimeii în anul 2014, fără a opune rezistență armată, Ucraina și-a învățat lecția privind necesitatea dezvoltării unor forțe armate capabile să apere independența și integritatea teritorială a statului. Ca rezultat al eșecului strategic suferit în anul 2014, Ucraina și-a reevaluat factorul militar, supunându-l unei transformări majore.

În aceeași perioadă, armata Rusiei a rămas ancorată pe doctrina și capacitățile militare sovietice, doar simulând modernizarea acestora, după cum s-a constatat ulterior. De asemenea, de-a lungul ultimului deceniu, Rusia a desfășurat exerciții militare demonstrative de nivel strategic foarte bine regizate, sub formă de show-uri de demonstrare a forței pentru observatorii și mass-media occidentală. Ca rezultat, fazele „operației speciale” a forțelor armate ale Federației Ruse în Ucraina au demonstrat că paradele militare rusești și demonstrațiile de forță nu sunt similare cu ducerea luptei împotriva unui adversar cu capacități militare tehnologic modernizate.

În acest cadru este relevant să ne referim la aspecte ce țin de transformarea forțelor armate care nu presupune neapărat reforma acestora. Deoarece, transformarea militară presupune adaptarea capacităților militare ale forțelor armate la provocările mediului de securitate, pentru a fi în măsură să contracareze riscurile și amenințările reale sau emergente la adresa securității statului. Însă, trebuie de menționat că transformarea militară este un subiect, de regulă, cu procese clasificate, deoarece presupune activități sensibile, cu elaborarea scenariilor/operațiilor viitoare, structurilor de forțe, achizițiilor de capacități etc. pe care nu trebuie să le cunoască publicul larg și adversarul.

De aceea, în continuare va fi analiza procesul transformării pe baza informației pusă la dispoziție de sursele deschise ale diferitor instituții militare și civile. Având la bază exemplul Ucrainei, procesul de transformare a forțelor armate presupune următoarele acțiuni importante:

1. Adoptarea actelor normative în domeniul securității și apărării:

- Buletinul de Apărare Strategică în 2016 (a stabilit cadrul transformărilor necesare pentru ca forțele armate ucrainene să atingă standardele Organizației Tratatului Nord Atlantic (NATO));
- Programul de Stat pentru Dezvoltarea Forțelor Armate pentru perioada 2017-2020 (acest document a stabilit pașii de implementare a procesului de transformare);
- Legea securității naționale (legea stipulează și procesul de planificare a apărării);
- Strategia de securitate națională a Ucrainei și Strategia de securitate militară (acest document a înlocuit Doctrina militară de concepție sovietică a Ucrainei);
- Standarde militare în domeniul sprijinului logistic, comenzii, controlului, comunicațiilor și informațiilor (C3I), instruirii și întrebuintării în lupta întrunită a forțelor similare cu cele ale NATO.

2. Efectuarea schimbărilor organizaționale:

- Reorganizarea structurii de forțe a forțelor armate în corespundere cu provocările mediului de securitate;
- Elaborarea Planului de achiziții pe 10 ani (au fost stabilite prioritățile de capacități militare pe toate domeniile de transformare. Prioritatea nr. 1 a fost acordată forțelor pentru operații speciale (FOS), sistemelor de artilerie și rachete antitanc/antiaeriene, aviației, avioanelor fără pilot, artileriei de coastă și sistemelor de apărare antiaeriană);
- Sistemul rezervei (de mobilizare) a forțelor armate a fost transformat complet (în anul 2020 au fost create trei componente ale rezervei: rezerva operativă, de mobilizare și civilă. Rezerva operativă este rezerva care reprezintă unități militare cu experiență de luptă, gata pentru înlocuirea forțelor active).

3. Achiziția de echipament și capacități:

- Un accent deosebit s-a pus pe achiziția de sisteme performante de rachete antitanc dirijate, artilerie, apărare antiaeriană (simultan cu achizițiile s-au modernizat sistemele sovietice existente);
- Modernizarea capacităților infrastructurii C3I și a sistemului de apărare aeriană;
- Achiziționarea vaselor navale de patrulare din clasa de atac de dimensiuni mici, rapide și agile, echipate cu rachete ghidate și alte capacități.

Bineînțeles că procesul de transformare al forțelor armate ale Ucrainei nu a fost posibil fără voința politică fermă a conducerii Ucrainei și a asistenței masive primită de la partenerii occidentali în urma acordului de la summit-ul NATO de la Wales din anul 2014.

Dar, în opinia noastră, rolul decisiv în procesul de transformare l-a jucat conștientizarea întregii societăți civile, a clasei politice și a opoziției despre necesitatea menținerii unei armate cu capacități performante și instruirea adecvată în măsură să contracareze provocările iminente la adresa securității statului.

În comunitatea militară moldovenească, după inițierea procesului de transformare a Armatei Naționale, începând cu anul 2015, se vehiculează argumentul că Armata Națională se reformează continuu începând cu anul 1997, iar rezultatul este evident s-a diminuat considerabil capacitatea de luptă a acesteia. De fapt, pentru a înțelege necesitățile de transformare a Armatei Naționale, trebuie de răspuns cel puțin la trei întrebări de bază, cum ar fi: (1) există anumite întrebări vizavi de transformare sunt: Ce este transformarea? (2) Pentru ce este nevoie de aceasta? (3) Care va fi finalitatea acesteia?

Este adevărat că reformele care a fost supusă Armata Națională în ultimii 25 de ani de către guvernele care s-au perindat la putere au avut careva efecte negative asupra acesteia, cum ar fi:

1. Au generat imperfecțiunea sistemului actual de asigurare a securității militare a statului;
2. Nu au adaptat capacitățile militare și structura de forță a Armatei Naționale la situația geopolitică existentă și la noile realități, riscuri, amenințări și misiuni de îndeplinit;
3. Au fost efectuate doar reduceri de personal, de unități militare, și redenumiri/resubordonări ale unităților militare existente;

4. Nu s-au alocat resurse bugetare pentru achiziții de armament și echipamente moderne, alocațiile bugetare făcându-se doar pentru salarii și menținerea infrastructurii;
5. Planificarea apărării s-a efectuat strict pe considerente bugetare, deci fără a ține cont de dinamica amenințărilor și riscurilor din mediul de securitate (situație care a dus la uzura excesivă capabilităților militare existente).

Rezultatul devastator al acestor reforme a fost conștientizat/resimțit atât de către cei care au fost la guvernare, cât și de societatea civilă doar după 24 februarie 2022.

Pentru a înțelege ce este procesul de transformare militară ne vom referi succint la conceptul de transformare, dezvoltat inițial de forțele armate ale Statelor Unite ale Americii (SUA), iar ulterior preluat și de statele membre NATO.

Transformarea structurilor militare are ca și obiectiv generarea de noi capabilități militare, care să permită forțelor desfășurarea de operații pe întreg spectrul de conflicte militare. Transformarea este un proces continuu și nu are finalitate. Menționăm că elementul central al transformării este generarea de noi capabilități militare.

Capabilitatea din punct de vedere militar poate fi definită ca abilitatea de a genera efectul dorit într-o operație militară, în anumite condiții stabilite și la un standard specific (standarde operaționale, standarde administrative și standarde tehnice).

Transformarea militară este un proces complex, de aceea, vom explica succint procesul de dezvoltare a capabilităților militare din perspectiva NATO. Acest proces are următorii pași:

1. **Analiza mediului strategic** – implică descrierea mediului de securitate estimat și identificarea misiunilor militare.
2. **Identificarea nevoilor de capabilități**, adică se elaborează o descriere generală a capabilităților cunoscute sau dorite/necesare pentru a putea îndeplini misiunile particulare. Acest pas aplică concepte de transformare care oferă modalități de a rezolva o problemă sau de creare a unui anumit efect (se modelează capabilitățile dorite).
3. **Deducerea cerințelor** este pasul care perfecționează necesitățile de capabilități pentru a produce cerințe tangibile de capabilități, exprimate în Doctrină (Modul în care luptăm), Organizare (Cum ne organizăm să luptăm), Instruire (Cum ne pregătim să luptăm), Mijloace/Echipament (Tot ce este necesar pentru a ne dota forțele), Leadership (Cum ne pregătim liderii să conducă acțiunile militare), Personal (Disponibilitatea cetățenilor capabili să participe la operații militare, sprijinirea autorităților civile sau în situații de criză), și Infrastructură (Imobile, centre de instruire etc.) (DOTLMPFI). Determinarea cerințelor începe cu elaborarea documentului *Planificarea situațiilor* care include aspectele tuturor tipurilor de misiuni. Planificatorii execută analiza misiune-sarcină, folosind situații proiectate, pentru a determina obiectivele operative și sarcinile cheie și a identifica cerințele calitative și cantitative ale capabilităților necesare.
4. **Desfășurarea analizei lacunelor și remedierea acestora**. Acest pas presupune ca toate cerințele tangibile de capabilități sunt încorporate în structuri de forțe și unități de luptă pentru a fi comparate cu inventarul național și programele de armament. Rezultatul acestei analize este înțelegerea clară dacă capabilitățile încorporate în structuri/unități corespund misiunilor de executat și, la nevoie, lacunele care trebuie înlăturate.
5. **Identificarea soluțiilor posibile** (dezvoltarea pentru luptă și experimentarea; cercetarea și tehnologiile). La această etapă se analizează prototipurile de capabilități militare în condiții experimentale reale, de exemplu în exerciții sau pe câmpul de luptă.
6. **Implementarea optimă a soluțiilor** presupune implementarea configurației DOTLMPFI și realizarea instrumentelor precum propuneri de structuri de forțe sau pachete de capabilități pentru finanțare.

Concluzionăm că procesul necesită schimbări la nivelul DOTLMPFI, cercetări științifice și tehnologii avansate, resurse bugetare, achiziții și desfășurarea experimentelor.

Presiunea crizelor militare și non-militare, începând cu anul 2014, posibilitățile tehnologice și ambiția de a păstra legitimitatea forțelor armate ca instrument credibil și eficient al puterii naționale au solicitat tuturor statelor occidentale transformarea constantă și prudentă a politicilor și sistemelor de apărare existente. Astfel, transformarea intensivă a componentei militare a devenit una dintre activitățile principale ale țărilor membre NATO și a forțelor armate a țărilor membre a programului Parteneriatul pentru Pace (PpP).

Cadrul PpP a permis și Republicii Moldova să utilizeze experiența procesului de transformare militară a țărilor membre NATO și parteneri, în scopul dezvoltării permanente a forțelor armate proprii. Un rol important în inițierea procesului de transformare a Armatei Naționale l-a jucat acceptarea Republicii Moldova în cadrul inițiativei lansate de NATO la Summit-ul din Wales din 2014 – Inițiativa de Consolidare a Capacităților de Apărare (DCBI). Ulterior, cu suportul acestei inițiative, pentru dezvoltarea unor capacități militare moderne, Republica Moldova a adoptat, către anul 2018, în conformitate cu prevederile Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, două documente de politici în baza cărora se realizează planificarea apărării naționale, precum Strategia națională de apărare (SNA) și Strategia militară (SM). Astfel, SM și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2018-2022, aprobate prin Hotărârea de Guvern nr.961/2018, prevăd că „sistemul de securitate și apărare al Republicii Moldova se află într-un proces de transformare, care derivă din nevoia de a se adapta, pe de o parte, la evoluția mediului de securitate, precum și, pe de altă parte, la necesitatea de a asigura un echilibru, într-o manieră cât mai eficientă, între nevoile de securitate și apărare ale statului și resursele disponibile”.

Nivelul de ambiție stabilit în SM presupune transformarea pe termen lung a forțelor armate, care va fi reflectată în Planul de dezvoltare a capacităților militare. Conform acestei viziuni, procesul de transformare a forțelor armate va fi realizat treptat, în conformitate cu etapele determinate, dar și în funcție de alocările bugetare, precum și alte resurse aflate la dispoziție pentru realizarea fiecărei etape în parte.

De asemenea, conform Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2019-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 420/2019, pentru prima dată în istoria Armatei Naționale (componenta de bază a Forțelor Armate) a demarat procesul de transformare militară, prin elaborarea și implementarea de către Ministerul Apărării a Planului de dezvoltare a capacităților militare ale Armatei Naționale pe termen lung (2020-2030).

Acest Plan a demarat procesul de transformare a Armatei Naționale într-o structură modernă, profesionalizată și cu capacitate de auto-susținere pentru îndeplinirea misiunilor constituționale.

Având în vedere succesele forțelor armate ale Ucrainei obținute împotriva unui adversar superior numeric în forțe și mijloace (dar nu și tehnologic), Republica Moldova trebuie să continue procesul de transformare al Armatei Naționale.

Criza de securitate cu care se confruntă comunitatea internațională oferă oportunități Republicii Moldova pentru procesul de transformare al Armatei Naționale nu numai prin programele NATO, dar și ale Uniunii Europene, de asemenea, prin cooperarea bilaterală (cu România, SUA, Franța, Germania, etc.), deoarece disponibilitatea partenerilor de a oferi asistență a crescut simțitor.

Transformarea Armatei Naționale trebuie să fie un obiectiv politic constant al statului, iar personalul militar și civil, responsabili de planificarea apărării, trebuie să realizeze sinergia eforturilor tuturor instituțiilor statului pentru realizarea acestui obiectiv.